

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

مهدیه طه

هومن میرعابدینی

۱- مقدمه

تعاونی یکی از بخشهای اقتصادی ایران به شمار می‌رود و تعاونیهای روستایی بعنوان جزئی از این بخش، سازمان‌یافته‌ترین نهاد روستایی در ایران محسوب می‌شوند. تعاونیهای مذکور بعنوان نهادی که از یکسو مستقیماً با جامعه روستایی بعنوان بخش تأمین‌کننده محصولات کشاورزی سروکار دارند و شامل نیمی از جمعیت کشور می‌شوند و از سوی دیگر با جامعه شهری نیز در ارتباط هستند هم از لحاظ توسعه اقتصادی و هم از لحاظ توسعه اجتماعی - فرهنگی اهمیت بسیار زیادی پیدا می‌کنند و زنان نیز بعنوان نیمی از جمعیت و نیروی فعال روستاها د پیشبرد اهداف توسعه از طریق تعاونیها بسیار مؤثر و حائز اهمیت خواهند بود. لذا بررسی میزان و ابعاد مشارکت فعال زنان در تعاونیهای روستایی از لحاظ تدوین سیاستهای توسعه‌ای دولت و نقش تعاونیهای روستایی در پیشبرد اهداف این سیاستها حائز اهمیت خواهد بود.

مشارکت در تعاونیهای روستایی با مفهومی که در این مطالعه مورد نظر است یعنی حضور همه‌جانبه و مؤثر در فعالیتهای گوناگون تعاونیهای روستایی مسأله‌ای است که کمتر

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

مورد بررسی دقیق واقع شده است و در این تحقیق سعی بر آن بوده است مفهوم فوق و مفاهیم مرتبط با آن بصورت کمی درآورده شده تا در قالب شاخصهایی که از این جهت معرفی خواهند شد قابل محاسبه و اندازه گیری باشند. لذا الگویی در این زمینه معرفی می شود که جوانب گوناگون مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی و عوامل مؤثر بر آن را بصورت عددی قابل محاسبه و مقایسه خواهد نمود. از جمله محسنات الگوی فوق الذکر این است که شاخصهای نهایی نسبت به حداکثر ممکن بصورت درصد سنجیده شده تا موقعیت مفاهیم اندازه گیری شده در مقایسه باهم و در سنجش با میزان بهینه مشخص گردد و تصویری واضح از وضعیت موجود بدست آید.

۱-۱- طرح مسئله:

از آنجاکه توسعه همه جانبه یک جامعه با بکارگیری تمامی نیروی فعال آن ممکن است و زنان نیمی از نیروی مذکور را تشکیل می دهند و در عین حال تعاونیهای روستایی بعنوان یکی از مهمترین بخشهای اقتصادی و تأثیرگذار بر جامعه روستایی مطرح می شوند مسئله مشارکت و یا عدم مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی می تواند تأثیر مهمی بر فرایند توسعه و همچنین اتخاذ سیاستهای مربوطه داشته باشد.

۱-۲- اهداف تحقیق:

- تعیین میزان و ابعاد مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی
 - شناخت دلایل و عوامل مشارکت و یا عدم مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی
- موجود

۱-۳- فرضیات تحقیق:

- وجود رابطه بین آگاهی زنان از تعاونی و مشارکت آنها در تعاونی

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

- وجود رابطه میان نگرش مردان روستایی نسبت به توانایی و استقلال زنان (بعنوان نمودی از فرهنگ حاکم بر روستا) و مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

- وجود رابطه میان مشارکت زنان در خانواده و مشارکت آنها در تعاونیهای روستایی

۱-۴- روش تحقیق:

- روش گردآوری اطلاعات: این بررسی از نوع پیمایشی می باشد که در گردآوری اطلاعات از روشهای زیر استفاده شده است:

- روش میدانی و مراجعه به افراد نمونه و جمع آوری اطلاعات لازم با استفاده

از پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده

- روش اسنادی یا کتابخانه‌ای

- جامعه آماری: جامعه آماری در این بررسی زنان روستایی در استان مرکزی می باشد. شاخص نمونه گیری در انتخاب نمونه‌ها در سطح شهرستانهای استان مرکزی بر اساس درصد عضویت زنان در تعاونیهای روستایی تعیین شده است. برای اینکه نتایج حاصله تمام گروهها را دربر گیرد، شهرستانها بر اساس درصد عضویت زنان به سه گروه بیشترین درصد، درصد متوسط و کمترین درصد تقسیم شده و در نهایت شهرستان ساوه از گروه اول، شهرستانهای تفرش و شازند از گروه دوم و شهرستان اراک از گروه سوم بعنوان نمونه انتخاب شدند. شاخص انتخاب نمونه‌ها در سطح شرکتهای تعاونی نیز درصد زنان عضو بوده است. در این روش ابتدا شرکتهای وابسته به هر شهرستان را بر اساس درصد زنان عضو مرتب کرده و سپس براساس تعداد آنها و تعداد نمونه‌های موردنظر (۲۰٪ از شرکتهای وابسته به هر شهرستان) تصاعدی عددی ساخته شد که جمله اول آن شرکت دارای کمترین درصد و جمله آخر آن شرکت دارای بیشترین درصد بوده است. سپس بین این دو جمله واسطه‌های عددی به تعداد مورد نیاز جدا گردید. نتیجه این روش انتخاب سه شرکت برای ساوه، سه شرکت برای شازند، یک شرکت برای تفرش و هفت شرکت برای اراک بوده است. در سطح شرکتهای سه روستا برای هر شرکت در نظر گرفته شدند که یکی محل استقرار مرکز شرکت بوده و دو

روستای دیگر بر اساس وضعیت اقلیمی و فاصله از مرکز تعاونی تعیین گردیدند. بدلیل عدم وجود پراکندگی در پاسخها هنگام آزمون پرسشنامه‌ها، از هر روستای نمونه دو زن عضو و دو زن غیرعضو (شاهد) و خانواده‌های آنها بطور تصادفی انتخاب و پرسشگری شدند. بعد از تکمیل پرسشنامه‌ها اطلاعات حاصل از آنها در قالب الگویی کلی پردازش شده و نتایج کمی بدست آمده با مشاهدات میدانی و مبانی نظری و ادبیات تحقیق و مطالعات کتابخانه‌ای تلفیق و تجزیه و تحلیل شده است.

- روش پردازش اطلاعات و شاخص‌سازی:

مهمترین مسئله در بررسیهای اجتماعی، روش تحلیل داده‌های کیفی (که عمدتاً ناشی از ماهیت پدیده‌های اجتماعی است) و تبدیل آن داده‌ها به اطلاعات کمی است. از آنجا که مشابه چنین کاری در زمینه مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی به این صورت دیده نشده است، لذا سعی شده با تکیه بر فرضیات تحقیق و مبانی نظری و واقعیات موجود و استفاده از ریاضیات، اطلاعات کیفی پرسشنامه‌ها در قالب پنج مقوله محیط در یک مدل بصورت شاخصهای کمی درآورده شود تا در نهایت براحتی قابل مقایسه و تجزیه و تحلیل باشد. فرم کلی مدل مذکور بصورت زیر می‌باشد:

- شاخص کلی مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

$$WPTI = WPMTI \times \left[\frac{NWM}{NW} \times \right] \quad \text{شاخص کل مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی}$$

$$WPMTI = EPTI + MPTI + SCPI \quad \text{شاخص کل مشارکت زنان عضو در تعاونیهای روستایی}$$

$$EPTI = [II^* + LRI^* + IRI^* + PSI^*] + MY \quad \text{شاخص کل مشارکت اقتصادی زنان در تعاونیهای روستایی}$$

$$II^* = \left[\frac{FI}{EI_1 \times P_1} \right]^* + \left[BS \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^c \left[\frac{BSTV_{ij}}{EI_{ij} \times P_{ij}} \right]^* \right] \quad \text{شاخص سرمایه‌گذاری در تعاونی}$$

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

$$LRI^* - LR \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^l \left[\frac{LRTV_{ij}}{EI_{ij} \times P_{ij}} \right]^*$$

شاخص دریافت وام از تعاونی

$$IRI^* - IR \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^g \left[\frac{IRTV_{ij}}{LS_{ij} \times P_{ij}} \right]^*$$

شاخص دریافت نهاده‌ها از تعاونی

$$PSI^* - PS \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^h \left[\frac{PSTV_{ij}}{LS_{ij} \times P_{ij}} \right]^*$$

شاخص فروش محصول به تعاونی

$$MPTI = (PGAI + RI + CI) \div MY$$

شاخص کلی مشارکت مدیریتی زنان در تعاونیهای روستایی

$$PGAI = PGA \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m PGADT_{ij}$$

شاخص مشارکت زنان در جلسات مجمع عمومی

$$RI = R \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^r RT_{ij}$$

شاخص تصدی مسئولیت در تعاونی

$$CI = C \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^r CT_{ij}$$

شاخص کاندیداتوری برای احراز مسئولیت در تعاونی

$$CSPI = (ESCRI + ESCPI) \div MY$$

شاخص مشارکت اجتماعی - فرهنگی زنان در تعاونیهای روستایی

$$ESCRI = ECSR \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^p ECSRT_{ij}$$

شاخص دریافت خدمات آموزشی - فرهنگی از تعاونی

$$ESCPI = ECSP \times \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^q ECSPT_{ij}$$

شاخص ارائه خدمات آموزشی - فرهنگی به دیگران از طریق تعاونی

متغیرهای ستاره‌دار در این قسمت، طبقه‌بندی شده متغیرهای اصلی هستند

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پایان جامع علوم انسانی

- شاخص مشارکت زنان در خانواده

$$WPI = WPEI + WPnEI$$

شاخص مشارکت زنان عضو در خانواده

$$WPEI = \sum_{i=1}^r [Ce_i \times WPEV_i]$$

شاخص مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای اقتصادی خانواده

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

$$WPnEI = \sum_{i=1}^5 [Cne_i \times WPnEV_i] \quad \text{شاخص مشارکت زنان در تصمیم‌گیرهای غیراقتصادی خانواده}$$

$$WPI^* = WPEI^* + WPnEI^* \quad \text{شاخص مشارکت زنان غیرعضو در خانواده}$$

$$WPI^{**} = \left[WPI \times \frac{NWM}{NW} \right] + \left[WPI^* \times \frac{NW - NWM}{NW} \right] \quad \text{شاخص کلی مشارکت زنان در خانواده}$$

- شاخص آگاهی زنان از تعاونی

$$WDI - E \times (WDR I + WDAI) \quad \text{شاخص آگاهی زنان عضو از تعاونی}$$

$$WDR I = \sum_{i=1}^4 WDRV_i \quad \text{شاخص آگاهی زنان از مسئولین تعاونی}$$

$$WDAI = \sum_{i=1}^{11} WDAV_i \quad \text{شاخص آگاهی زنان از مفاهیم و فعالیتهای تعاونی}$$

$$WKI^* = E \times [WKRI^* + WKAI^*] \quad \text{شاخص آگاهی زنان غیرعضو از تعاونی}$$

$$WKI^{**} = \left[WKI \times \frac{NWM}{NW} \right] + \left[WKI^* \times \frac{NW - NWM}{NW} \right] \quad \text{شاخص کل آگاهی زنان از تعاونی}$$

- شاخص نگرش مردان روستایی به زنان

$$VWI = VWAI + VWII \quad \text{شاخص نگرش مردان روستایی به زنان (عضو)}$$

$$VWAI = \sum_{i=1}^2 [Ca_i \times VWAV_i] \quad \text{شاخص نگرش مردان روستایی به تواناییهای زنان}$$

$$VWII = \sum_{i=1}^6 [Ci_i \times VWIV_i] \quad \text{شاخص نگرش مردان روستایی به استقلال و آزادی زنان}$$

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

$$VWI^* = VWAI^* + VWII^* \quad \text{شاخص نگرش مردان روستایی به زنان (غیر عضو)}$$

$$VWI^{**} = \left[VWI \times \frac{NWM}{NW} \right] + \left[VWI^* \times \frac{NW - NWM}{NW} \right] \quad \text{شاخص کل نگرش مردان روستایی به زنان روستایی}$$

- شاخص وضعیت اقتصادی

$$EI_i = \frac{\sum_{m=1}^6 I_{im}}{NP_i} \quad \text{شاخص وضعیت اقتصادی (زنان عضو یا خانواده ایشان)}$$

$$I_{i1} = \sum_{j=1}^a [P_{ij} \times S_{ij} \times Y_{ij}] - TC_{ij} \quad \text{شاخص درآمد کشاورزی}$$

$$I_{i2} = \sum_{r=1}^b [P_{ir} \times S_{ir} \times Y_{ir}] - TC_{ir} \quad \text{شاخص درآمد باغداری}$$

$$I_{i3} = \sum_{s=1}^c [I_{is} - TC_{is}] \quad \text{شاخص درآمد حاصل از دامداری}$$

$$I_{i4} = \sum_{p=1}^d [I_{ip} - TC_{ip}] \quad \text{شاخص درآمد حاصل از صنایع دستی}$$

$$I_{i5} = \sum_{q=1}^y [I_{iq} - TC_{iq}] \quad \text{شاخص درآمد حاصل از صنایع تبدیلی}$$

$$I_{i6} = \sum_{t=1}^z [I_{it} - TC_{it}] \quad \text{شاخص درآمدهای متفرقه}$$

$$EI_i^* = \frac{\sum_{m=1}^6 I_{im}^*}{NP_i} \quad \text{شاخص وضعیت اقتصادی (زنان غیر عضو)}$$

$$EI_i^{**} = \left[EI_i \times \frac{WNM}{NW} \right] + \left[EI_i^* \times \frac{NW - NWM}{NW} \right] \quad \text{شاخص کلی وضعیت اقتصادی زنان}$$

در الگوی فوق^۱ سعی شده است ارزشگذاری متغیرهای بکارگرفته شده و ضرایب اعمال شده بر آنها باتوجه به اهمیت نسبی هر متغیر در رابطه با متغیرهای وابسته صورت گیرد.

۱. نام متغیرها در فهرست ضمیمه آورده شده است.

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

شاخص کلی مشارکت زنان عضو در تعاونیهای روستایی در سه مقوله مشارکت اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی محاسبه شده است. در مورد مشارکت اقتصادی، مقادیر بدست آمده برای هریک از متغیرهای ارائه شده در پنج گروه طبقه بندی شده و به هر گروه ارزشی متناسب با دامنه مقادیری که بیان می کند، داده شده است. شاخصهای ضمنی قیمت، وضعیت اقتصادی خانوار و سطح زیرکشت به ترتیب برای حذف اثر تورم، اختلاف سطح اقتصادی خانوارها و اختلاف مساحت بهره برداریها بر مشارکت اقتصادی اعضاء وارد مدل شده اند.

شاخص مشارکت زنان در خانواده (منظور مشارکت در تصمیم گیریهای خانواده می باشد) دو متغیر کلی را شامل می شود. در مورد مشارکت زنان در تصمیم گیریهای اقتصادی خانوار چهار متغیر تصمیم گیری در مورد بودجه خانوار، خرید لوازم اساسی، خریدهای روزمره و هزینه ازدواج فرزندان دخالت دارند و در مورد مشارکت در تصمیم گیریهای غیراقتصادی خانوار پنج متغیر تصمیم گیری در مورد تربیت، تحصیل و اشتغال فرزندان و انتخاب هسر برای آنها و همچنین نوع مراسم ازدواج مد نظر بوده اند. متغیرهای تک ستاره دار و دو ستاره داری که در این قسمت و همچنین قسمتهای بعدی دیده می شوند، شاخصهای مربوطه را به ترتیب برای زنان غیرعضو (شاهد) و کل زنان روستایی نشان می دهد.

شاخص آگاهی زنان روستایی از تعاونیها نیز شامل دو بخش است: بخش اول مربوط به آگاهی زنان در مورد مسئولین تعاونیهاست که شامل چهار متغیر شناختن نماینده گروه، مدیرعامل، اعضای هیأت مدیره و بازرسین تعاونی است و بخش دوم به آگاهی زنان از مفهوم و فعالیتهای تعاونی برمی گردد که در حالت کلی شامل یازده متغیر آگاهی از مفهوم تعاونی و نحوه تقسیم سود، آگاهی از وظایف و نحوه انتخاب نمایندگان گروه، مدیرعامل، اعضای هیأت مدیره و بازرسین تعاونی و آگاهی از خصوصیات مسئولین تعاونیها می شود.

مشارکت زنان در تعاونیه‌های روستایی

شاخص نگرش مردان روستایی به زنان نیز دو مقوله را دربر می‌گیرد. برداشت مردان روستایی از توانایی‌های زنان یکی از دو مقوله مذکور است که سه متغیر دیدگاه مردان در مورد توانایی زنان در اداره یک مزرعه یا دامداری به تنهایی، تصدی مسئولیتی در تعاونی و عرضه مستقیم محصولات تولیدی خانوار به بازار را دربر می‌گیرد. همچنین نگرش مردان در مورد آزادی و استقلال زنان نیز مقوله دیگر است که شش متغیر عقیده مردان در رابطه با فروش محصول توسط زنان، کار مستقل برای زنان، کار بیرون از خانه برای زنان، عضویت زنان در تعاونی، انتخاب آزادانه همسر توسط زنان و اطاعت زنان از شوهرانشان را شامل می‌شود. پس از محاسبه مقدار هر شاخص با توجه به حداکثر ممکن برای آن، شاخص نسبی به درصد نیز محاسبه شده است تا نتایج بدست آمده براحتی قابل مقایسه باشند.

شاخص وضعیت اقتصادی با استفاده از اطلاعات مربوط به منابع درآمد بدست می‌آید که فرمولهای ارائه شده به اندازه کافی گویا هستند.

۲- یافته‌های تحقیق:

۲-۱- مشارکت زنان در تعاونیه‌های روستایی:

در این مطالعه مفهوم مشارکت از دو جنبه غیرفعال و فعال مورد توجه قرار گرفته است. در مشارکت غیرفعال صرفاً عضویت نسبی زنان در تعاونی روستایی مد نظر می‌باشد. آمار موجود مبین این نتیجه است که در کل کشور میزان عضویت زنان تقریباً ۱/۰ مردان است.^۱ در استان مرکزی محل این تحقیق نیز وضع کم‌وبیش مشابه بوده و تنها ۳/۷ درصد از اعضای تعاونیها را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین در استان مورد نظر از کل جمعیت زنان روستایی بالای ۱۵ سال، تنها ۲/۳ درصد عضو تعاونیه‌های روستایی هستند.^۲

۱. سازمان مرکزی تعاون روستایی - بخش آمار.

۲. مرکز آمار ایران - سرشماری عمومی ۱۳۷۵.

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

اما منظور از مشارکت فعال در این تحقیق عضویت زن در تعاونی به همراه حضور مؤثر در فعالیتهای مختلف و ایجاد ارتباطهایی فراتر از عضویت ساده با تعاونی می باشد که این ارتباطها در سه زمینه اقتصادی، مدیریتی و اجتماعی مورد توجه و سنجش قرار گرفته است.

۱-۱-۲- مشارکت اقتصادی زنان عضو در تعاونیهای روستایی

جلوه های مشارکت اقتصادی زنان در تعاونیها بشرح زیر می باشد.

- سرمایه گذاری در تعاونی:

مسئله سرمایه گذاری در تعاونی دو صورت مختلف دارد. یکی سرمایه گذاری اولیه که در واقع شرط عضویت بوده است و به آن صورت نمی تواند گویای میزان مشارکت اقتصادی مشخص در تعاونی باشد. اما سرمایه گذاریهای بعدی شاخص بهتری برای مشارکت اقتصادی آنان به شمار می رود. طبق یافته های این تحقیق هیچ عضوی سرمایه گذاری مجدد در تعاونی نکرده است و افزایش سهام، مربوط به سود سهام پرداخت نشده یا مبالغ کسر شده از وام بوده است. (جدول ۱).

همانطور که از جدول (۱) برمی آید، متوسط سرمایه هر عضو در استان مرکزی، ۲۸/۳۰ سهم یا به عبارتی ۲۸۳۰ ریال بوده است که اگر این متوسط برای هر سال عضویت نیز در نظر گرفته شود، به ۲/۹۷ سهم یا ۲۹۷ ریال خواهد رسید. به بیان دیگر متوسط سهام سالانه هر عضو زن در تعاونیهای روستایی استان مرکزی کمتر از یک سوم سهم به ازای هر سال عضویت است. شاخص سرمایه گذاری و شاخص نسبی سرمایه گذاری برای اعضای زن تعاونیهای روستایی استان مرکزی و شهرستانهای مورد بررسی در سالهای بعد از عضویت، معادل صفر است.

- دریافت وام از تعاونی:

بطور متوسط سالانه ۵۵/۶۴٪ اعضای زن تعاونیهای روستایی از تعاونی وام

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

دریافت کرده‌اند. دلیل این موضوع بسیار روشن است: وامهای تعاونی روستایی اکثراً با سود پائین نسبت به نرخ رایج اعطاء می‌شود و بنابراین مشارکت زنان در این مورد نسبتاً بیشتر است.

- دریافت کود و سایر نهاده‌ها از تعاونی:

سالانه بطور متوسط ۱۱/۱۰۹٪ و ۵/۵۴٪ از زنان عضو موفق به دریافت کود و سایر نهاده‌ها از تعاونی شده‌اند. اما این میزان پایین مشارکت علی‌رغم انگیزه قوی برای دریافت نهاده‌ها صرفاً به این دلیل است که مطابق قوانین تعاونیها، به هر بهره‌بردار (خانوار) یک سهمیه کود یا سایر نهاده‌ها تعلق می‌گیرد که متناسب با میزان زمین زراعی است و بنابراین تعدد عضو در یک واحد بهره‌برداری، تأثیری در سهمیه دریافتی ندارد. از آنجاکه در اکثر مواردی که زنان عضو تعاونی بوده‌اند، شوهرانشان نیز عضو بوده‌اند، لذا مردان نسبت به گرفتن سهمیه نهاده‌ها از تعاونی اقدام کرده‌اند و بنابراین مشارکت زنان در این بخش پایین آمده است.

- فروش محصول به تعاونیهای روستایی:

نتایج مطالعات نشان می‌دهند که فروش محصول به تعاونیها اکثراً در مورد محصولات صورت می‌گیرد که دولت خریدار انحصاری آن است (گندم). در استان مرکزی، سالانه بطور متوسط ۵/۱۲٪ از زنان عضو، محصولات خود را به شرکت می‌فروشند که آنهم عمدتاً گندم بوده و ارزش مشارکتی فعال ندارد. همین جهت شاخص محاسبه‌شده برای این بخش، در مورد زنان عضو ارزش صفر بخود گرفته است (جدول ۱).

- شاخص کل مشارکت اقتصادی زنان عضو در تعاونیهای روستایی:

شاخص کل مشارکت اقتصادی زنان عضو در تعاونیهای روستایی با تلفیق شاخصهای ذکر شده در بندهای پیشین در قالب الگوی ارائه‌شده در جدول (۱) آمده است.

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

جدول شماره (۱): اطلاعات مربوط به مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی استان مرکزی برحسب شاخصهای مشارکتی

استان مرکزی	شهرستانها				منطقه عملیاتی	جنبه های مشارکتی
	شازند	تفرش	ساوه	اراک		
۲۸/۳۰	۳۱/۸۱	۳۳/۳۰	۱۹/۹۲	۲۸/۱۵	متوسط سرمایه هر عضو	سرمایه گذاری
۲/۹۷	۲/۷۳	۲/۴۸	۲/۹۸	۲/۶۹	متوسط سرمایه سالانه هر عضو: تعداد سهام	
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	شاخص نسبی سرمایه گذاری داوطلبانه به درصد	
۵۵/۶۴	۴۳/۷۰	۹۳/۸۰	۴۷/۸۰	۵۶/۹۴	درصد متوسط سالانه زنان دریافت کننده وام	دریافت وام
۱/۱۱	۱/۰۴	۱/۸۷	۰/۹۸	۱/۱۰	شاخص دریافت وام	
۵۵/۴۸	۵۲/۲۲	۹۳/۳۳	۴۹/۱۷	۵۵/۰۰	شاخص نسبی دریافت وام به درصد	دریافت اقتصادی کود
۱۱/۰۹	۴/۸۹	۰/۰۰	۹/۴۲	۱۶/۸۸	درصد متوسط سالانه زنان دریافت کننده کود	
۰/۳۳	۰/۱۳	۰/۰۰	۰/۲۸	۰/۵۲	شاخص دریافت کود	
۵/۵۴	۲۰/۲۲	۰/۰۰	۴/۶۹	۸/۶۸	شاخص نسبی دریافت کود به درصد	دریافت سایر نهاده ها
۵/۵۴	۲/۴۴	۰/۰۰	۰/۰۰	۱۱/۳۹	درصد متوسط سالانه دریافت کننده سایر نهاده ها	
۰/۸۶	۰/۰۷	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۳۳	شاخص دریافت سایر نهاده ها	
۱/۳۱	۰/۵۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۲/۷۸	شاخص نسبی دریافت سایر نهاده ها به درصد	فروش محصول
۵/۱۲	۰/۰۰	۰/۰۰	۴/۷۱	۸/۵۴	درصد متوسط سالانه فروشندگان محصول	
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	شاخص فروش محصول	
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	شاخص نسبی فروش محصول به درصد	مشارکت مدیریتی
۱/۶۰	۱/۲۴	۱/۸۷	۱/۲۶	۱/۹۵	شاخص کل مشارکت اقتصادی	
۱/۴۳	۱/۱۱	۱/۶۷	۱/۱۳	۱/۷۲	شاخص نسبی کل مشارکت اقتصادی به درصد	
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	شاخص نسبی کل مشارکت مدیریتی به درصد	مشارکت اجتماعی، فرهنگی
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	شاخص نسبی کل مشارکت فرهنگی - اجتماعی به درصد	
۱/۶۹	۱/۲۴	۲/۵۳	۱/۲۶	۲/۰۷	شاخص کل مشارکت زنان عضو در تعاونیهای روستایی	شاخص نسبی کل مشارکت زنان عضو در تعاونیهای روستایی به درصد
۰/۳۲	۰/۲۴	۰/۴۸	۰/۲۴	۰/۳۹		

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

در استان مرکزی، هر عضو بطور متوسط تنها ۱/۴۳٪ مشارکت اقتصادی با تعاونی روستایی مربوط به خود دارد، که رقم بسیار پایینی است و ضمناً همین رقم اندک بیش از هر چیز دیگر به دریافت وام متکی است و در صورت فقدان فعالیتهای اعتباری تعاونیها، کمتر نیز خواهد شد.

۲-۱-۲ مشارکت مدیریتی زنان عضو در تعاونیهای روستایی

نتایج حاصل از اطلاعات پرسشنامهها نشانگر آن است که زنان عضو در تعاونیهای روستایی کوچکترین دخالتی در مدیریت تعاونیها ندارند و شرکت آنها در مجامع عمومی در حد صفر است و لذا بسیاری از شاخصها نیز که تابع حضور فیزیکی در مجمع است نیز خودبه خود صفر می باشد (مانند بحث در مجمع عمومی یا تصدی مسئولیتی در تعاونی).

۳-۱-۲ مشارکت اجتماعی فرهنگی زنان عضو در تعاونیهای روستایی

مشخصترین مورد مشارکت فرهنگی- اجتماعی زنان عضو در تعاونیهای روستایی، اخذ (یا ارائه) خدمات آموزشی از (به) شرکتهای تعاونی است. محدود کلاسها یا دورههایی که وجود دارد مربوط به اعضای هیئت مدیره، بازرسها، مدیران عامل، حسابداران و فروشندگان تعاونی است که همگی را مردان در اختیار دارند و زنان نقشی در این مورد ندارند. نتایج بدست آمده از این تحقیق، نشانگر عدم مشارکت مطلق زنان در این زمینه با تعاونیهای روستایی است (جدول ۱).

۴-۱-۲ شاخص کل مشارکت زنان عضو در تعاونیهای روستایی

بکارگیری اطلاعات موجود در مدل ارائه شده در قالب سه مقوله مشارکت اقتصادی، مشارکت مدیریتی و مشارکت اجتماعی- فرهنگی زنان عضو در تعاونیهای روستایی، در مجموع حاکی از عدم مشارکت فعال زنان عضو در تعاونیهای روستایی است. شاخص نسبی کل

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

مشارکت زنان عضو در تعاونی‌های روستایی ۰/۳۲٪ شده است. به عبارتی هر زن عضو بطور متوسط تنها ۰/۳۲٪ (نسبت به ۱۰۰٪ ممکن) با شرکت تعاونی و خود مشارکت فعال دارد که در واقع بسیار نزدیک صفر بوده و عدم مشارکت را بیان می‌کند. با توجه به این که زنان عضو در تعاونی‌های روستایی استان مرکزی تنها ۳/۷٪ اعضا را تشکیل می‌دهند و همچنین تنها ۲/۳٪ از کل زنان روستایی بالای ۱۵ سال عضو تعاونی هستند، شاخص کلی مشارکت زنان در تعاونی‌های روستایی بطور متوسط $0.0074\% = 0.01\%$ بدست می‌آید که عملاً برابر صفر است.

۲-۲ دلایل و عوامل مؤثر بر مشارکت زن در تعاونی روستایی

در این بخش سعی خواهد شد دلایل مؤثر بر مشارکت زن در تعاونی روستایی در قالب دو مبحث کلی تحلیل شود.

۲-۲-۱ آگاهی و اطلاع زن عضو از مفهوم و فعالیتهای شرکت تعاونی روستایی

بر اساس یکی از فرضیات تحقیق، عدم آگاهی زنان عضو در تعاونی‌های روستایی نسبت به تعاونی از مهمترین عوامل بازدارنده مشارکت فعال آنان در تعاونیها می‌باشد. این مطلب با محاسبه شاخص آگاهی بر اساس الگوی ارائه شده تأیید شده است (جدول ۲).
ارقام مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که:

الف - در زمینه آگاهی زن عضو از مسئولین تعاونی شاخص نسبی آگاهی بطور متوسط در استان مرکزی ۲۴٪ بدست آمده که نسبتاً پایین است، با توجه به اینکه شناختن نماینده گروه یا بازرسین بسیار عادی است.

ب - در زمینه آگاهی عضو زن از مفهوم و فعالیتهای تعاونی، شاخص نسبی ۲۳٪ شده است که نشانگر عدم آگاهی زنان نسبت به مفهوم تعاونی و فعالیتهای آن است. در عین حال

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

جدول (۲)

استان مرکزی	شهرستانها				منطقه عملیاتی	موارد آگاهی	
	شازند	تفرش	ساوه	اراک		شناختن	مسئولین
۳۰/۹۵	۲۹/۱۷	۵۰/۰۰	۳۳/۳۳	۲۷/۷۸	درصد افراد مطلع	شناختن	شناختن
۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۵۰	۰/۳۳	۰/۲۸	ارزش کمی شناختن نمایندگان گروه	نماینده	
۳۰/۹۵	۲۹/۱۷	۵۰/۰۰	۳۳/۳۳	۲۷/۷۸	ارزش نسبی شناختن نمایندگان گروه به درصد	گروه	
۲۱/۴۲	۱۴/۵۰	۵۰/۰۰	۲۲/۲۲	۲۲/۲۲	درصد افراد مطلع	شناختن	مسئولین
۰/۶۴	۰/۴۸	۱/۵۰	۰/۶۷	۰/۶۷	ارزش کمی شناختن بازرسان تعاونی	بازرسان	
۲۱/۴۲	۱۴/۵۰	۵۰/۰۰	۲۲/۲۲	۲۲/۲۲	ارزش نسبی شناختن بازرسان تعاونی به درصد	تعاونی	
۰/۹۵	۰/۶۷	۲/۰۰	۱/۰۰	۰/۹۵	شاخص شناختن مسئولین تعاونی		تعاونی
۲۳/۸۱	۱۶/۷۵	۵۰/۰۰	۲۵/۰۰	۲۳/۷۵	شاخص نسبی شناختن مسئولین تعاونی به درصد		
۴/۷۶	۸/۳۳	۱۶/۵۲	۰/۰۰	۲/۲۲	درصد افراد مطلع	آگاهی از	آگاهی
۰/۱۹	۰/۳۳	۰/۶۷	۰/۰۰	۰/۱۱	ارزش کمی آگاهی از مفهوم تعاونی	مفهوم	
۴/۷۶	۸/۳۳	۱۶/۵۲	۰/۰۰	۲/۲۲	ارزش نسبی آگاهی از مفهوم تعاونی به درصد	تعاونی	
۲/۲۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۵/۵۶	۲/۷۸	درصد افراد مطلع	آگاهی از	نسبت به
۰/۱۴	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۳۳	۰/۱۷	ارزش کمی آگاهی از نحوه تقسیم سود	نحوه	
۲/۲۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۵/۵۶	۲/۷۸	ارزش نسبی آگاهی از نحوه تقسیم سود به درصد	تقسیم سود	
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	درصد افراد مطلع	آگاهی از	مفهوم
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	ارزش کمی آگاهی از نحوه انتخاب بازرسان	نحوه انتخاب	
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	ارزش نسبی آگاهی از نحوه انتخاب بازرسان به درصد	بازرسان	
۷/۱۴	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	۵/۵۶	۰/۰۰	درصد افراد مطلع	آگاهی از	مفهوم
۰/۲۶	۰/۸۳	۰/۸۳	۰/۲۸	۰/۰۰	ارزش کمی آگاهی از نحوه انتخاب نمایندگان	نحوه انتخاب	
۷/۱۴	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	۵/۵۶	۰/۰۰	ارزش نسبی آگاهی از نحوه انتخاب نمایندگان به درصد	نمایندگان	
۴/۷۶	۲/۳۵	۱۶/۶۷	۵/۵۶	۲/۷۸	درصد افراد مطلع	آگاهی از	فعالتهای
۰/۶۶	۰/۳۱	۱/۲۵	۰/۹۷	۰/۴۹	ارزش کمی آگاهی از وظایف اعضای هیأت مدیره	وظایف اعضای	
۳/۱۷	۱/۲۸	۵/۹۵	۲/۶۲	۲/۳۳	ارزش نسبی آگاهی از وظایف اعضای هیأت مدیره به درصد	هیأت مدیره	
۵۲/۳۸	۴۷/۸۳	۶۶/۶۷	۷۲/۲۲	۴۲/۲۲	درصد افراد مطلع	آگاهی از	تعاونی
۱۰/۵۰	۹/۶۳	۱۴/۰۰	۱۲/۸۳	۸/۹۲	ارزش کمی آگاهی از وظایف مدیرعامل	وظایف	
۵۰/۰۰	۴۵/۸۶	۶۶/۶۷	۶۱/۱۰	۴۲/۵۷	ارزش نسبی آگاهی از وظایف مدیرعامل به درصد	مدیرعامل	
۴۷/۶۳	۵۶/۵۲	۱۶/۶۷	۵۰/۰۰	۵۰/۰۰	درصد افراد مطلع	آگاهی از	تعاونی
۷/۱۴	۷/۵۰	۲/۰۰	۷/۰۰	۷/۶۷	ارزش کمی آگاهی از خصوصیات مسئولین	خصوصیات	
۳۹/۶۸	۴۱/۶۷	۱۶/۶۷	۳۸/۸۹	۴۲/۶۱	ارزش نسبی آگاهی از خصوصیات مسئولین به درصد	مسئولین تعاونی	
۱۸/۹۹	۱۸/۶۰	۱۹/۷۵	۲۱/۴۱	۱۷/۲۸	شاخص آگاهی نسبت به مفهوم و فعالتهای تعاونی		تعاونی
۲۳/۴۴	۲۲/۹۶	۲۴/۳۸	۲۶/۴۳	۲۱/۴۶	شاخص نسبی آگاهی نسبت به مفهوم و فعالتهای تعاونی به درصد		
۱۹/۹۴	۱۹/۲۷	۲۱/۷۵	۲۲/۴۱	۱۸/۳۳	شاخص کل آگاهی زنان (عضو)		تعاونی
۲۲/۹۲	۲۲/۶۷	۲۵/۵۹	۲۶/۲۶	۲۱/۵۶	شاخص نسبی کل آگاهی زنان (عضو)		

شاخص کل آگاهی زنان عضو از تعاونی نیز ۲۳/۵٪ بدست آمده که در نهایت حاکی از عدم آگاهی زنان عضو از ماهیت تعاونی و مسئولین آن است. که این موضوع دقیقاً با فرضیه مذکور سازگاری دارد. بنابراین همانطور که گفته شد، عدم آگاهی زنان نسبت به مفهوم، مسئولین و فعالیتهای تعاونی، یکی از مهمترین عواملی است که بر عدم مشارکت آنها تأثیر می‌گذارد و شاخص محاسبه شده برای آگاهی نیز، عدم آگاهی را بطور کاملاً واضح مشخص می‌سازد.

۲-۲-۲ فرهنگ حاکم بر جامعه روستایی و مشارکت زنان در تعاونیها

یکی از مهمترین دلایل عدم مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی، فرهنگ حاکم بر جامعه روستایی است. مطابق این فرهنگ که حتی برای زنان نیز کاملاً جا افتاده است و مخالفتی با آن ندارند، مردان سالار خانواده و همه‌کاره آن هستند و همچنین در فعالیتهای اجتماعی روستا به شکل امروزی مانند شرکت تعاونی، مردان بعنوان نماینده خانواده حضور می‌یابند و حضور زنان در مکانی که مردهای غریبه وجود دارند، بد شمرده می‌شود. اطلاعات بدست آمده از بازیابی پرسشنامه‌ها و مشاهدات میدانی، حاکی از آن است که بیش از ۹۰٪ زنان عضو، طریقه عضویت خودشان را از طرف شوهرانشان معرفی نموده‌اند. عامل اصلی عضویت را دریافت وام ولی در عین حال هنگام دریافت وام کمتر به تعاونی مراجعه مستقیم می‌نمایند و معمولاً مدیران عامل تعاونیها برای انجام تشریفات اعطای اعتبار به خانه‌های این افراد مراجعه می‌کنند یعنی حتی حضور زن در محل شرکت برای گرفتن وام بدلیل وجود دیگر مردان، بد تلقی می‌شود.^۱

این فرهنگ تا حد زیادی تحت تأثیر سنت‌های قدیمی جامعه روستایی و برتری فیزیکی مردان و همچنین برداشتهای غلط از تعالیم دینی می‌باشد و چنان در عمق روح روستائیان نفوذ پیدا کرده که علی‌رغم فعالیت رسانه‌های گروهی در جهت نهادینه کردن تفکر

۱. مصاحبه با مدیران عامل شرکتهای نمونه و بازیابی پرسشنامه‌های خانوار.

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

تساوی زن و مرد و همچنین ارتباط راحت و آسانتر با شهرها که این تفکر در آنجا کم رنگ تر است، همچنان با قدرت تمام بر جامعه روستایی حاکمیت می‌کند. ضمناً بر اساس یافته‌های این مطالعه، جوانترها بشدت از مسن‌ترها متعصب‌تر نشان می‌دهند.

– جایگاه زنان در روستا و خانواده روستایی بعنوان نمودی از فرهنگ حاکم بر روستا:
– صرف نظر از تواناییها و ویژگیهای زنان، پایگاه اجتماعی زنان در روستا و موقعیت آنها در خانواده تا حد زیادی بستگی به طرز نگرش مردان روستایی به آنها دارد. نگرش مردان به زنان روستایی، از دو دیدگاه قابل بررسی است:

– نگرش مردان روستایی به تواناییها و قابلیت‌های زنان:

دیدگاههای مربوط به توانایی زن در اداره امور در جدول شماره (۳) آورده شده است. چنانکه از جدول مذکور برمی‌آید، ۴۵/۲٪ از مردان اظهار کرده‌اند توانایی اداره یک مزرعه یا دامداری در زنان وجود ندارد.

جالب توجه اینجاست که میانگین سنی مردانی که پاسخ منفی داده‌اند، زیر ۳۰ سال و میانگین سنی افرادی که پاسخ مثبت داده‌اند، بالای ۳۵ سال بوده است و همان موردی که در رابطه با تعدیل تعصبات با افزایش سن (ولو بصورت ظاهری و نه در عمل) در قسمت پیش ذکر شد، اینجا نیز به چشم می‌خورد. به عبارتی جوانترها به خود اجازه نمی‌دهند زنان را لایق انجام کارهای کشاورزی بدانند و معقدند زنان تنها به درد کارهای سبک (از دید آنان) می‌خورند هرچند در کشاورزی پایه پای آنها کار میکنند.

دلیل اصلی چنین نگرشی، بی‌سوادی و عدم آگاهی زنان ذکر شده است. نکته آخر این که ۷۶٪ از مردان عقیده داشتند زن توانایی عرضه محصولات خانوار به بازار را ندارد و تقریباً تمامی آنها، دلیل اصلی این مطلب را عدم آگاهی و بی‌سوادی زنان ذکر کرده‌اند.^۱

۱. مشاهدات میدانی، سال ۱۳۷۵، استان مرکزی.

در مجموع، نگرش مردان روستایی نسبت به تواناییهای زنان مثبت نیست و این نگرش در حضور سایر مردان روستایی با تعصب بیشتری نمایان می‌شود.

- نگرش مردان به آزادی و استقلال زنان:

مطابق ارقام مندرج در جدول (۳)، بیش از ۷۳٪ از مردان با فروش محصول تولیدی خانوار توسط زنان مخالف بوده‌اند و دلیل خود را عمدتاً ناآگاهی و بی‌سوادی زنان ذکر کرده‌اند. در عین حال ۷۴٪ از پاسخگویان با کار مستقل برای زنان و همچنین ۷۶٪ با کار بیرون از خانه برای زنان مخالف بوده‌اند. نکته دیگر این‌که تقریباً نیمی از افراد با عضویت زنان در تعاونی موافق بوده و نیم دیگر مخالفت کرده‌اند. در این قسمت دلیل اصلی به‌کار افتادن مکانیزمها و راهکارهایی در تعاونی است که عضویت زن را مخالف و مغایر با باورها و راه و رسم زندگی مرد قرار نمی‌دهد (روشهایی از قبیل پرداخت وام یا پول سهم زن به مرد یا رفتن مدیرعامل با دفتر و مدارک لازم به منزل زن عضو، در حضور مرد و غیره).^۱

در مورد انتخاب آزادانه همسر توسط زنان پاسخها بدلیل تأثیر ظاهری رسانه‌های گروهی تورش‌دار است. بیش از ۶۴٪ از پاسخگویان با انتخاب آزادانه همسر توسط زنان موافقت کرده‌اند که مشاهدات پژوهشگران در روستاهای مورد مطالعه در این مورد خلاف این را می‌رساند. بازهم جالب این‌جاست که موافقان انتخاب آزادانه همسر توسط دختران، کسانی هستند که میانگین سنی بالاتری داشته و اکثر دخترانشان ازدواج کرده بودند و احتمالاً بیان این نظر صورت عملی پیدا نخواهد کرد. بعنوان شاهد برای این ادعا ذکر این مورد ضروری است که ۸۸٪ از مردان پاسخگو، اطاعت بی‌قید و شرط زنان از شوهران را لازم دانسته‌اند و دلیل آن را سنت و رسوم ذکر کرده‌اند. البته عامل دیگری در این رابطه بشدت مؤثر شده و آنهم ادعای این افراد در مورد لازمه اطاعت زن از شوهر بر اساس تعالیم مذهبی

۱. یافته‌های تحقیق، پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها، ۱۳۷۵، استان مرکزی.

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

جدول شماره (۳): اطلاعات مربوط به نگرش مردان روستایی به زنان و شاخصهای آنان

زمنه‌های نگرش	نگرش مردان به آزادی و استقلال زنان										نوع نگرش
	فروش محصول توسط زنان	کار مستقل برای زنان	کار بیرون ازخانه برای زنان	عصویت زن در تعاونی	انتخاب آزادانه همسر توسط زنان	اطاعت زنان شوهران خود	شاخص نگرش مردان به آزادی زنان	توانایی زن در اداره مزرعه	توانایی زن در عرضه محصولات	توانایی زن در تصدی مقام در تعاونی	
شهرستان اراک	موافقت کامل	۱۸/۴۶	۸/۴۷	۸/۴۷	۱۲/۲۵	۸/۴۷	۰	۳۵/۷۹	۱۷/۸۵	۱۴/۲۸	-
	موافقت	۰	۱۲/۵۶	۱۳/۵۶	۲۷/۱۲	۱۰/۱۷	-	۳۲/۱۴	۱۴/۲۹	۲۸/۵۷	-
	موافقت نسبی	۱۸/۴۶	۱۵/۲۵	۱۵/۲۵	۲۵/۴۳	۱۵/۲۵	۹/۶۴	۷/۱۲	۳/۵۷	۲۵/۰۰	-
	مخالفت	۵/۴۴	۶/۷۸	۶/۷۸	۲۰/۳۴	۳/۲۹	-	-	۶۴/۲۹	۲۱/۴۳	-
	مخالفت جدی	۵۷/۶۴	۵۵/۹۴	۱۱/۸۶	۶۲/۷۲	۹۰/۳۶	-	-	۶۴/۲۹	۲۱/۴۳	-
	شاخص	۲۹/۲۳	۲۷/۹۷	۲۷/۹۷	۳۷/۹۷	۲۴/۵۸	۵/۰۸	۳۲/۷۹	۴۳/۴۳	۵۲/۵۸	۲۵/۹۶
شهرستان ساوه	موافقت کامل	۱۱/۱۱	۱۱/۱۱	۱۶/۶۷	۲۷/۷۸	۳۸/۸۹	۰	۷/۶۹	۰	۱۵/۳۸	-
	موافقت	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	۰	۲۲/۲۲	۰	-	۱۵/۳۸	۷/۶۹	۰	-
	موافقت نسبی	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵/۳۸	۰	۰	۴۶/۱۵	-
	مخالفت	۱۱/۱۱	۱۱/۱۱	۲۲/۲۲	۱۱/۱۱	۰	-	۱۵/۳۸	۹۲/۳۱	۷/۶۹	-
	مخالفت جدی	۶۱/۱۱	۶۱/۱۱	۰	۲۷/۷۸	۸۴/۶۲	۰	-	۲۶/۱۵	۳۰/۷۸	-
	شاخص	۲۶/۲۹	۲۶/۲۹	۲۴/۲۲	۵۸/۳۳	۸/۲۳	۳۴/۸۰	۳۰/۷۷	۲۸/۸۵	۴۰/۳۸	۲۴/۴۷
شهرستان تفرش	موافقت کامل	۳۳/۳۳	۰	۰	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۰	۳۳/۳۳	۰	۳۳/۳۳	-
	موافقت	۰	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۰	۰	-	۳۳/۳۳	۰	۰	-
	موافقت نسبی	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۰	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۰	-	۰	۳۳/۳۳	-
	مخالفت	۰	۰	۰	۰	۰	-	-	۶۶/۶۷	۰	-
	مخالفت جدی	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۶۶/۶۷	۳۳/۳۳	۰	-	۳۳/۳۳	۰	-
	شاخص	۵۰	۴۱/۶۷	۴۱/۶۷	۳۳/۳۳	۱۶/۶۷	۳۶/۴۲	۵۸/۳۳	۴۱/۶۷	۴۸/۱۵	۳۷/۳۵
شهرستان شازند	موافقت کامل	۰	۰	۰	۱۱/۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	-
	موافقت	۰	۰	۰	۱۶/۶۸	۰	۰	۳۵/۰۰	۱۲/۵۰	۰	-
	موافقت نسبی	۱۶/۶۷	۰	۰	۷۷/۷۸	۱۱/۱۱	۰	-	۰	۲۵/۰۰	-
	مخالفت	۰	۰	۰	۱۱/۱۱	۰	-	-	۸۷/۵۰	۱۲/۵۰	-
	مخالفت جدی	۸۳/۴۴	۱۰۰	۱۰۰	۶۱/۱۱	۶۱/۱۱	۱۰۰	-	۶۲/۵۰	۶۲/۵۰	-
	شاخص	۸/۳۳	۰	۰	۲۹/۱۷	۱۶/۶۷	۵/۰۰	۲۵/۰۰	۳۱/۲۵	۲۴/۴۵	۷/۰۲
استان مرکزی	موافقت کامل	۱۵/۳۸	۶/۷۴	۷/۶۹	۲۰/۱۹	۱۷/۵۷	۰	۲۳/۰۸	۹/۶۲	۱۳/۴۷	-
	موافقت	۲/۸۸	۱۳/۴۶	۱۰/۵۸	۲۲/۱۲	۵/۷۷	-	۳۶/۹۲	۱۳/۴۶	۱۵/۳۸	-
	موافقت نسبی	۱۶/۳۵	۱۱/۵۴	۱۱/۵۴	۱۶/۳۵	۲۴/۰۴	۱۱/۵۴	۰	۱/۹۲	۳۰/۷۷	-
	مخالفت	۴/۸۱	۵/۷۷	۵/۷۷	۱۳/۴۶	۲/۸۵	-	۲/۸۵	۷۵/۰۰	۱۵/۳۸	-
	مخالفت جدی	۶۰/۵۸	۶۲/۴۹	۶۲/۵۰	۲۷/۸۸	۴۸/۷۷	۸۸/۴۶	-	۳۶/۵۳	۲۵/۰۰	-
	شاخص	۲۶/۹۲	۲۴/۰۴	۲۳/۲۲	۴۸/۳۲	۲۹/۸۱	۵/۷۷	۱۴/۱۸	۳۹/۴۲	۴۴/۲۳	۲۶/۶۸

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

است که به نظر می‌رسد برداشتی نادرست از تعالیم مذهبی باشد.

جدول شماره (۳)، شاخصهای بدست‌آمده برای نگرش مردان نسبت به توانایی زنان و همچنین آزادی و استقلال زنان را نشان می‌دهد. همانطور که در جدول (۳) دیده می‌شود، در مواردی چون فروش محصول توسط زنان، کار مستقل یا کار بیرون از خانه برای زنان، متوسط شاخصهای نسبی (به درصد) به ترتیب ۲۶/۹۲٪، ۲۴/۰۴٪ و ۲۳/۳۲٪ بدست آمده که بر اساس پنج گروه جواب این سئوالات، در گروه پایین‌ترین (زیر ۲۵٪) قرار می‌گیرند که حاکی از مخالفت جدی مردان روستایی با موارد فوق است. در مورد اطاعت زن از شوهر، شاخص نسبی مذکور ۵/۷۷٪ شده است که تأکید شدید مردان روستایی بر اطاعت بی‌چون و چرای زنان از آنان را نشان می‌دهد.

در جمع‌بندی موارد بالا شاخص کلی نسبی نگرش مردان به زن روستایی ۲۶/۶۸٪ بدست آمده که بازهم بسیار نزدیک به پایین‌ترین گروه است و حاکی از نگرش کاملاً منفی مردان روستایی به توانایی، آزادی و استقلال زنان است. در عین حال اگر موارد عضویت در تعاونی و آزادی انتخاب همسر را حذف کنیم، این شاخص به ۲۳/۷۸٪ در کل و ۲۵/۱۵٪ در مورد نگرش مردان به آزادی و استقلال زنان می‌رسد که بطور معناداری در پایین‌ترین گروه جای گرفته و نگرش کاملاً منفی به زنان را می‌رساند که در واقع یکی از عوامل بازدارنده از مشارکت زنان در تعاونیهاست.

– مشارکت زن در خانواده:

یافته‌های مربوط به مشارکت زن در خانواده بشرح زیر است:

– مشارکت زن در مدیریت اقتصادی خانوار:

جدول (۴) مقادیر کمی شده مشارکت زن در مدیریت اقتصادی خانواده را که حاصل پردازش اطلاعات پرسشنامه‌هاست، دربر دارد.

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

مطابق جدول (۴)، در ۹۴/۲۳٪ موارد نمونه، شوهر به تنهایی و در ۳/۸۵٪ موارد زن به تنهایی دربارهٔ بودجه خانوار تصمیم می‌گیرد. در ۸۰/۷۷٪ موارد تصمیم‌گیری راجع به خرید لوازم اساسی تنها بعد از شوهر است و ۱۱/۵۴٪ فقط زن تصمیم‌گیر است. همچنین در ۸۵/۴۰٪ موارد شوهر به تنهایی راجع به هزینه ازدواج فرزندان تصمیم می‌گیرد (۷/۶۹٪ زن به تنهایی). تنها موردی که زنان مشارکت نسبتاً بیشتری در مقایسه با سه مقولهٔ فوق دارند، خریدهای روزمره و تصمیم‌گیری راجع به آنهاست که سهم زنان به ۲۱/۱۶٪ و سهم مردان به ۷۴/۰۴ می‌باشد. با توجه به اینکه خریدهای روزمره تصمیم‌گیرهای مشخص و کم‌اهمیت‌تری هستند افزایش درصدها قابل توجیه است. اگر این مقوله را نادیده بگیریم، زنان بطور متوسط تنها در حدود ۷٪ موارد راجع به فعالیتهای اصلی اقتصادی خانوار تصمیم می‌گیرند و سهم مردان در این زمینه به ۸۷٪ می‌رسد. در ۶٪ موارد نیز تصمیم‌گیری بطور مشترک صورت می‌گیرد. جدول شماره (۴) همچنین شاخص مشارکت اقتصادی زنان در خانوار را بر اساس الگوی فصل اول بصورت محاسبه‌شده دربر دارد که مقدار نسبی آن ۱۰/۸۲٪ بدست آمده و با توجه به سه گروه پاسخ، در گروه پایین و نزدیکترین به مرز پایین قرار دارد و به عبارتی با دقت بالا و بصورت معناداری حاکی از عدم مشارکت زن در تصمیم‌گیرهای اقتصادی خانواده می‌باشد.

- مشارکت زن در مدیریت اجتماعی خانوار:

بر اساس ارقام جدول (۴)، تربیت، تحصیل و اشتغال فرزندان به ترتیب در ۷۵/۹۶٪، ۸۶/۵۴٪ و ۸۴/۶۱٪ موارد با تصمیم‌گیری شخصی مردان صورت می‌گیرد و تنها در ۹/۶۲٪، ۷/۶۹٪ و ۹/۶۲٪ موارد زنان به تنهایی در این موارد تصمیم می‌گیرند و درصد باقی‌مانده مربوط به تصمیم‌گیری مشترک توسط هر دو است. در مورد انتخاب همسر و نوع مراسم، ازدواج برای فرزندان نیز همین رابطه برقرار است و حاکی از عدم مشارکت فعال زنان در تصمیم‌گیرهای فوق‌الذکر است. جدول شماره (۴) همچنین شاخص مشارکت اجتماعی زنان

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

در خانوار را نشان می‌دهد که تأییدی بر عدم مشارکت زن در تصمیم‌گیریهای اجتماعی خانواده است (۱۳/۲۲٪). همچنین جدول شماره (۴) ارقام مربوط به شاخص کلی مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای خانواده را که از تلفیق شاخصهای اقتصادی و غیراقتصادی بدست آمده، دربر دارد که میزان آن بسیار پایین (۱۲/۳۰٪) بدست آمده که بطور معناداری حاکی از عدم مشارکت فعال زن در تصمیم‌گیریهای خانواده است.

مقایسه شاخص اخیر با شاخص مشارکت کلی زنان در تعاونیهای روستایی نشان می‌دهد که زنان روستایی در هر دو مورد مشارکت فعالی نداشته‌اند و لذا یکی از فروض تحقیق که بین دو مورد فوق رابطه‌ای را مسلم می‌دانست، تأیید می‌گردد.

۳- نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

۳-۱- نتیجه‌گیری

— مشارکت زنان روستایی در تعاونیها سه جنبه اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی و مدیریت قابل توضیح است.

— جنبه اقتصادی مشارکت به لحاظ رانت قیمتی کالاها و خدمات عرضه‌شده به اعضاء نسبت به دو جنبه دیگر ملموس‌تر است. به همین جهت در سالهای اخیر با توسعه سیاستهای خصوصی‌سازی و کاهش ارائه کالاها و خدمات فوق‌الذکر میزان مشارکت اقتصادی زنان در تعاونیها روند نزولی داشته است.

— مشارکت مدیریتی زنان روستایی در تعاونیها عملاً برابر با صفر است. یعنی زنان هیچ نقشی در مدیریت تعاونیها ندارند.

— از لحاظ اجتماعی نیز زنان روستایی مشارکت فعالی با تعاونیها ندارند.

از تلفیق سه بند فوق چنین برمی‌آید که زنان روستایی در مجموع مشارکت مؤثری در تعاونیها نداشته و میزان کلی مشارکت آنان در تعاونیهای روستایی بدون اختلاف معنی‌داری برابر با صفر است.

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

— مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی در سطح شهرستانهای نمونه و حتی تعاونیها عملاً یکسان بوده است.

— میانگین سواد زنان روستایی بسیار پایین و در حد خواندن و نوشتن و تحصیلات دبستانی می‌باشد. این مسئله بر آگاهی زنان از تعاونیهای روستایی تأثیر مستقیمی می‌گذارد.

۲-۳- مهمترین عوامل عدم مشارکت فعال زنان در تعاونیها عبارتند از:

— ساختار تشکیلاتی تعاونیهای روستایی که متشکل از گروه تعاونی و شرکت تعاونی است با وجود شکل مناسب آن و در زیر پوشش قرار دادن روستاهای مختلف، بعلت پراکندگی گروههای یک شرکت در روستاهای مختلف، جابجایی افراد را برای شرکت در مجامع عمومی و تصمیم‌گیریهای شرکت طلب می‌کند که برای روستاییان و بویژه زنان عامل محدودکننده است.

— زنان روستایی در تصمیم‌گیریهای خانواده نقش موثری نداشته و در هر دو جنبه تصمیم‌گیری اقتصادی و غیراقتصادی مشارکت معنی‌داری نشان نمی‌دهند.

— میزان آگاهی زنان روستایی از تعاونی، مسئولین و فعالیتهای آن بسیار کم و تقریباً برابر با صفر است. میزان آگاهی با سواد زنان روستایی رابطه دارد و بطور مستقیم بر مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی اثر می‌گذارد. ضمناً برداشت زنان روستایی از تعاونیها و خدماتی که باید ارائه دهند در مجموع نادرست بوده است.

— مردان روستایی نسبت به فعالیتهای اقتصادی زنان نگرش منفی دارند. به عبارتی آنها تواناییهای زنان در مدیریت امور را بسیار پایین می‌دانند و ضمناً آنها را بعنوان موجوداتی مستقل و آزاد نمی‌شناسند و عقیده عمومی که نمودی از فرهنگ روستاست، بر اطاعت مطلق زن از شوهر دلالت دارد.

— زنان به عنوان عضو معمولی خانوار (نه سرپرست) و همچنین عناصر فاقد عوامل تولید امکان ایجاد ارتباط مستقل با تعاونی، بویژه در بخش اقتصادی را ندارند. در واقع نهاده‌ها

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

و برخی خدمات دیگر (به استثنای وام اعطایی) بر اساس بهره‌برداری ارائه می‌گردد که معمولاً رئیس خانوار (مرد) آن را دریافت می‌کند.

— تعاونیهای روستایی در ایران بعلت اتکای زیاده از حد بر دولت آنچنان که باید در مقام نهادی متکی بر مردم فعالیت نداشته و انگیزه لازم برای حضور مؤثر افراد در تعاونیها را فراهم نمی‌کند.

۳-۳- توصیه‌ها و پیشنهادات

— تغییر و اصلاح ساختار تعاونیهای روستایی بطوری که زمینه‌های مشارکت اعضاء را اعم از زن و مرد فراهم کند.

— اصلاح روشها و راهکارهای تعاونیها بطوری که با فرهنگ حاکم بر روستا و همچنین تواناییهای زنان انطباق بیشتری پیدا کند و سپس تغییر تدریجی روشهای مذکور در جهت نیل به اهداف از پیش تعیین شده و تثوریک.

— گسترش برنامه‌های آموزشی- فرهنگی در زمینه‌های اصلاح دید منفی مردان روستایی نسبت به تواناییها و آزادی زنان و لزوم تغییر بنیادی در فرهنگ فعلی حاکم بر روستا در جهت تثبیت عقیده برابری زنان و مردان به صورتی که این تغییر بتدریج صورت گیرد تا باعث از هم گسیختگی در جامعه روستایی نشود و در درازمدت نهادینه گردد.

— افزایش آگاهی زنان روستایی در زمینه‌های مربوط به تعاونی و خدمات و تسهیلاتی که مشارکت آنها در تعاونی می‌تواند برایشان فراهم نماید.

— تنوع بخشیدن به فعالیتها و خدمات تعاونیها بصورتی که زنان باتوجه به فرهنگ روستا بطور خودکار وارد فعالیتهای مذکور شده و یا از خدمات مورد نظر استفاده کنند.

ضمیمه

فهرست متغیرهای بکارگرفته شده در الگوی مشارکت

II	شاخص سرمایه‌گذاری در تعاونی
FI	سرمایه‌گذاری اولیه در تعاونی
BS	ضریب سرمایه‌گذاری مجدد
BSTV _{ij}	ارزش سرمایه‌گذاری در نوبت زام سال i ام عضویت در تعاونی
ET _{ij}	شاخص وضعیت اقتصادی
P _{ij}	شاخص ضمنی قیمت
LRI	شاخص دریافت وام از تعاونی
LRTV _{ij}	ارزش وام دریافتی در نوبت زام از سال i ام عضویت در تعاونی
LR	ضریب دریافت وام
IRI	شاخص دریافت نهاده‌ها از تعاونی
IR	ضریب دریافت نهاده‌ها
IRTV _{ij}	ارزش نهاده‌های دریافتی در نوبت زام از سال i ام عضویت
LS _{ij}	سطح زمین زراعی
MPIT	شاخص مشارکت مدیریتی
PGAI	شاخص مشارکت در جلسات مجمع عمومی
PGA	ضریب شرکت در مجامع عمومی
PGADT _{ij}	نوع بحثهای مطروحه در جلسات مجمع عمومی
RI	شاخص تصدی مسئولیت در تعاونی
R	ضریب تصدی مسئولیت در تعاونی

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

RT _{ij}	نوع مسئولیت در تعاونی
CI	شاخص کاندیداتوری برای احراز پستی در تعاونی
C	ضریب کاندیداتوری
CT _{ij}	نوع سمت برای کاندیداتوری
CSPI	شاخص مشارکت اجتماعی - فرهنگی
ECSRI	شاخص دریافت خدمات آموزشی - فرهنگی
ECSR	ضریب دریافت خدمات آموزشی - فرهنگی
ECSRT _{ij}	نوع خدمات آموزشی - فرهنگی دریافتی
ECSPi	شاخص ارائه خدمات آموزشی - فرهنگی
ECSP	ضریب ارائه خدمات آموزشی - فرهنگی
ECSPT _{ij}	نوع خدمات آموزشی - فرهنگی ارائه شده
WPEI	شاخص مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای اقتصادی خانواده (زنان عضو)
Ce _i	ضریب مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای اقتصادی خانواده (زنان عضو)
WPEV _i	ارزش کمی مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای اقتصادی خانواده (زنان عضو)
WEnEI	شاخص مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای غیراقتصادی خانواده (زنان عضو)
Cne _i	ضریب مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای غیراقتصادی خانواده (زنان عضو)
WPnEV _i	ارزش کمی مشارکت زنان در تصمیم‌گیریهای غیراقتصادی خانواده (زنان عضو)
WPI*	شاخص مشارکت زنان (غیرعضو) در تصمیم‌گیریهای خانواده
WPI**	شاخص مشارکت زنان روستایی در تصمیم‌گیریهای خانوادگی
WDI	شاخص آگاهی زنان عضو از تعاونی روستایی
E	میزان تحصیلات
WDRI	شاخص آگاهی زنان عضو از مسئولین تعاونی
WDRV _i	ارزش کمی آگاهی زنان عضو از مسئولین تعاونی

گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی ۱۴۰۰، مجموعه مقالات

WDAI	شاخص آگاهی زنان عضو از مفهوم و فعالیتهای تعاونی
WDAN _i	ارزش کمی آگاهی زنان عضو از مفهوم و فعالیتهای تعاونی
WKI*	شاخص آگاهی زنان غیرعضو از مفهوم و فعالیتهای و مسئولین تعاونی
WKI**	شاخص آگاهی زنان روستایی از تعاونی
VWI	شاخص نگرش مردان روستایی به زنان عضو
VWAI	شاخص نگرش مردان روستایی به تواناییها و قابلیتهای زنان عضو
Ca _i	ضریب نگرش مردان روستایی به تواناییها و قابلیتهای زنان عضو
VWAV _i	ارزش کمی نگرش مردان روستایی به تواناییها و قابلیتهای زنان عضو
VWII	شاخص نگرش مردان روستایی به آزادی و استقلال زنان عضو
C _i	ضریب نگرش مردان روستایی به آزادی و استقلال زنان عضو
VWIV _i	ارزش کمی نگرش مردان روستایی به آزادی و استقلال زنان عضو
VWI*	شاخص نگرش مردان روستایی به زنان غیرعضو
VWI**	شاخص نگرش مردان روستایی به زنان
ET _i	شاخص وضعیت اقتصادی برای زنان عضو و خانواده‌هایشان
NP _i	تعداد افراد تحت سرپرستی خانواده در سال i ام
P _{ij}	قیمت محصول j ام در سال i ام (زراعت)
S _{ij}	سطح زیرکشت برای محصول j ام در سال i ام (زراعت)
Y _{ij}	عملکرد واحد سطح محصول j ام در سال i ام (زراعت)
TC _{ij}	هزینه کل برای محصول j ام در سال i ام (زراعت)
P _{ir}	قیمت محصول r ام در سال i ام (باغداری)
S _{ir}	سطح زیرکشت برای محصول r ام در سال i ام (باغداری)
Y _{ir}	عملکرد واحد سطح محصول r ام در سال i ام (باغداری)
TC _{ir}	هزینه کل محصول r ام در سال i ام (باغداری)

مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی

I_{is}	درآمد حاصل از دامداری (برحسب نوع درآمد و سال مورد نظر)
TC_{is}	هزینه دامداری (برحسب نوع و سال)
I_{ip}	درآمد حاصل از صنایع دستی (برحسب نوع صنعت دستی و سال مورد نظر)
TC_{ip}	هزینه حاصل از صنایع دستی (برحسب نوع صنعت دستی و سال مورد نظر)
I_{iq}	درآمد حاصل از صنایع تبدیلی (برحسب نوع صنعت تبدیلی و سال مورد نظر)
TC_{iq}	هزینه حاصل از صنایع تبدیلی (برحسب نوع صنعت تبدیلی و سال مورد نظر)
ET_i^*	شاخص وضعیت اقتصادی برای اشخاص غیرعضو و خانواده‌هایشان
ET_i^{**}	شاخص وضعیت اقتصادی زنان روستایی

منابع و مآخذ

- ۱- ر.ک. به: نقش زنان آسیا در اقتصاد، گزیده مسائل اقتصادی - اجتماعی، شماره ۱۳۸/۲/۱۳۶۴ سازمان برنامه و بودجه.
- ۲- فرهادی - مرتضی‌واره. بی‌نام و آوازه، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲، تابستان ۱۳۷۰.
- ۳- آمار فصلی شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی کشاورزی، اسفند ۱۳۷۲، معاونت برنامه‌ریزی و آموزشی مدیریت برنامه و بودجه اداره آمار - سازمان مرکزی تعاون روستایی.
- ۴- سالنامه آماری مرکز آمار ایران، ۱۳۷۴.
- ۵- سازمان خواروبار کشاورزی جهان، یادگیری و زندگی، ترجمه صالح‌نسب - تهران، وزارت جهاد سازندگی، انتشارات معاونت ترویج و مشارکت مردمی، ۱۳۶۹.
- ۶- طرح مشارکت زنان در تعاونیهای روستایی - مؤسسه پژوهشهای برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی، ۱۳۷۶.
- ۷- بهار - فرزانه. نقش تعاون در بهبود موقعیت زنان جامعه ما. مجله تعاون شماره ۴۹، مهرماه ۱۳۷۴.
- ۸- راهنمای شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی و کشاورزی ایران. سازمان مرکزی تعاونیهای روستایی، ۱۳۷۴.
- ۹- رفیع‌پور - فرامرز. کندوکاوها و پنداشته‌ها - شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۴.